

Botezul Domnului. Arătarea Domnului

APOSTOL. TIT 2, 11-14; 3, 4-7

Fiule Tit, harul mântuitor al lui Dumnezeu s-a arătat tuturor oamenilor, învățându-ne pe noi să lepădăm fărădelegea și poftele lumești și, în veacul de acum, să trăim cu înțelepciune, cu dreptate și cu bună credință; și să așteptăm fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Hristos Iisus, Care S-a dat pe Sine pentru noi, ca să ne izbăvească de toată fărădelegea și să-Și curățească Lui popor ales, râvnitor de fapte bune. Iar când bu-

nătătea și iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Dumnezeu s-au arătat, El ne-a mântuit, nu din faptele cele întru dreptate, săvârșite de noi, ci după a Lui îndurare, prin baia nașterii celei de a doua și prin înnoirea Duhului Sfânt, pe Care L-a vărsat peste noi, din belșug, prin Iisus Hristos, Mântuitorul nostru, ca îndreptându-ne prin harul Lui, să ne facem după nădejde, moștenitorii vieții celei veșnice.

EVANGHELIE. MATEI 3, 13-17

În vremea aceea a venit Iisus din Galileea la Iordan, către Ioan, ca să fie botezat de el. Ioan însă Îl oprea, zicând: Eu am trebuia să fiu botezat de Tine, și Tu vii la mine? Și răspunzând, Iisus a zis către el: Lasă acum, că așa se cuvine nouă să împlinim toată dreptatea. Atunci L-a lăsat. Iar după ce S-a botezat Iisus, în clipa

când ieșea din apă, îndată cerurile s-au deschis și Ioan a văzut Duhul lui Dumnezeu pogorându-Se ca un porumbel și venind peste El. Și iată, un glas din ceruri care a zis: Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit.

TÂLCUIRI

Odată cu Nașterea lui Hristos, cele după cuviință am prăznuit și eu, începătorul praznicului, și voi, și toate făpturile ce sunt în lume, și cele mai presus de lume. Împreună cu steaua am călătorit și împreună cu magii ne-am închinat (1), împreună cu păstorii (2) am fost străluciți de lumină și împreună cu îngerii am înălțat doxologii, împreună cu Simeon (3) l-am primit în brațe, și împreună cu Ana (4), cea bătrână și înțeleaptă, să-L laudăm pe Dumnezeu; și mulțumire și recunoștință se cuvine Celui ce în chip străin a venit într-ale Sale (5), căci Cel străin a fost slăvit. Acum despre o altă faptă a lui Hristos va fi vorba și despre o altă taină. Nu-mi este cu puțință a-mi stăpâni desfătarea; eu, cel mic, devin plin de Dumnezeu și, precum Ioan (6), voi binevesti chiar și dacă nu sunt înaintemergător, însă din pustie o voi face (voi vorbi).

Hristos Se luminează, împreună cu El să ne luminăm (7), Hristos Se botează, împreună cu El să ne scufundăm, ca și noi dimpreună cu El să ne ridicăm. Iisus Se botează; numai aceasta, sau și altele este nevoie să le ținem cu silință? Adică cine a fost botezat? Și de către cine? Și în ce vreme? Că El a fost curat și de Ioan a fost botezat, și de atunci s-a făcut începutul semnelor? Ca ce anume să învățăm și în ce fel de învățătură să fim educați? Faptul că mai înainte de toate trebuie să ne curățim și să avem smerita cugetare, și să vestim cuvântul (să propovăduim) odată ajunși la vârsta desăvârșită trupească și duhovnicească. Primul lucru trebuie să-l spunem către cei ce vor a se apropia de botez și nu s-au pregătit cum se cuvine mai înainte, nici nu li s-a hărăzit o liberare sigură, prin făptuirea binelui. Căci dacă harul -pentru că într-adevăr este

Botezul Domnului

har-, dăruiește lăsarea celor din trecut, atunci cu și mai multă vrednicie să se îndrepte spre cele ale evlaviei, iar nu spre vechea vărsătură să se întoarcă (8). Al doilea, îi privește pe cei ce se trufesc în fața iconomiilor Tainelor (a preoților), ținându-se a fi mai vrednici decât aceia. Al treilea lucru este spus către cei ce se sprijină pe curajul lor tineresc și au părerea că orice împrejurare este potrivită învățării altora, sau prezidării în adunări. Hristos primește curățirea, iar tu nesocotești și disprețuiești curățirea? El este curățit de către Ioan, iar tu te împotrivești celui ce-ți predică? Hristos era de treizeci de ani, iar tu, mai înainte de a-ți fi crescut barba, pe cei bătrâni îi înveți, sau crezi că-i înveți, deși nici după vârstă, nici după viețuire nu ești vrednic de cinste? Apoi îți va veni în minte în această împrejurare pilda lui Daniel și a altor tineri judecători. Căci, oricine nedreptățește, pregătit este spre îndreptățirea de sine. Dar lucrul care este rar nu-i lege a Bisericii; tot așa cum cu o singură rândunică nu se face primăvară, nici geometrie cu o singură linie, sau marinar printr-o singură călătorie în corabie.

Ioan botează, dar de asemenea el vine și să fie botezat de Iisus, ca și Botezătorul să fie sfințit, așa cum este foarte învederat, pentru ca întregul Adam cel vechi să fie îngropat în ape; și înainte de aceștia și prin aceștia să se sfințească Iordanul. Așa cum El a fost duh și trup, în acest chip dăruiește desăvârșirea prin Duh și prin apă. Botezătorul nu primește să-L boteze pe Domnul său; Iisus se luptă să-l convingă a-L boteza: „Eu am trebuință să fiu botezat de Tine” (9), spune făclia către Soare, prietenul Mirelui către Mire, cel mai mare dintre cei ce s-au născut din femeie! (10) către Cel mai întâi-născut decât toată făptura (11), cel ce a săltat în pânțele de bucurie către Cel ce a primit închinarea în pânțele fiind, cel ce a fost înaintemer-gător și înainte a alergat către Cel ce S-a arătat și Se va arăta. „Eu am trebuință să fiu botezat de Tine”. Mai adaugă și „pentru Tine” (căci cunoștea că va fi botezat prin primirea muceniei) sau, precum Petru, care a cerut nu numai picioarele să-i fie curățite (12). „Și Tu vii la mine?” (13) Și acest cuvânt este profetic. Căci el a cunoscut că, așa cum după Irod, Pilat va fi cuprins

de nebunie, tot așa el va pleca mai întâi, iar Hristos va urma. Ce-i spune Iisus lui Ioan? „Lasă acum” (14) (împotrivirile); căci rânduiala dumnezeieștii iconomii aceasta este. Întrucât a cunoscut că peste puțină vreme, El Însuși îl va boteza pe Botezător. Așadar, ce este lopata (15)? Este curățirea. Focul ce este (16)? Mistuirea lucrului deșert, iar fierbințele este (înflăcărarea Duhului). Ce este securea (17)? Tăierea sufletului nevindecat, după umplerea sa de murdărie. Ce este sabia (18)? Tăierea săvârșită de Cuvântul, care separă ceea ce este mai rău de ceea ce este mai bun, și desparte pe cel credincios de cel necredincios, și ridică pe fiu, pe fiică și pe noră împotriva tatălui, și a mamei, și soacrei (19), pe cele noi și de curând spuse împotriva celor vechi și întunecoase (în umbră). Ce este cureaua încălțăminteii (20)? pe care n-o poți dezlega tu, Botezătorule al lui Iisus, cel ce ai trăit postind în pustie, noule Ilie, cel ce ești mai mult decât proroc (21), tu, care L-ai văzut pe Cel despre Care ai profețit, care ești mijlocitorul între Vechiul și Noul Legământ? Ce este aceasta? Probabil că este învățătura despre venirea pe pământ și în trup a Cuvântului, cu neputință de înțeles nici măcar într-o mică parte, nu doar de cei ce sunt trupești sau prunci în Hristos, ci nici de cei ce au Duhul, precum Ioan.

Însă Iisus Se și ridică din ape. Împreună ridică cu Sine lumea, iar cerurile se văd deschizându-se, care au fost închise de Adam pentru sine și pentru urmașii săi, așa cum prin sabia de flacără vâlvăitoare a fost închis Raiul (22). Iar Duhul Îi mărturisește Dumnezeirea; (căci cel asemenea spre cel asemenea aleargă); și glas din ceruri (23) s-a auzit, căci de acolo este Cel despre care se dă mărturie, și în chip de porumbel (24) se arată, pentru că cinstește trupul, care și el prin îndumnezeire se face Dumnezeu, atunci când din latura trupului este privit Acesta și pentru că porumbelul are mai de demult obiceiul să binevestească încetarea potopului (25). Dacă însă după mărimi și greutate cercezi Dumnezeirea, și de aceea și se pare Duhul mic, pentru că în chip de porumbel S-a arătat, o, lipsitule de minte pentru lucrurile cele mari, e vremea ca și Împărăția cerurilor s-o disprețuiești, văzând că a fost asemănată cu un bob de muștar (26), și peste mărimea lui Iisus să-l ridici pe cel potrivit, auzind că este numit munte înalt (27), și leviathan, și împărat al celor de sub ape (28), în vreme ce Iisus este numit miel (29), mărgăritar (30), și picătură, și altele de același fel!

Întrucât astăzi Botezul prăznuim și se cuvine să răbdăm un pic de rea-pățimire pentru Cel ce pentru noi a luat trup, S-a botezat și S-a răstignit, veniți să filosofăm cele cu privire la deosebirea botezurilor, pentru ca de aici curățiți să ne întoarcem. Moise a botezat, dar a botezat în apă; și înainte de aceasta în nor și în mare (31). Aceasta în mod tipologic s-a săvârșit, așa cum și Pavel observă; marea fiind tipul apei; norul al Duhului; mana al pâinii vieții; băutura din piatră al băuturii dumnezeiești (32). A botezat și Ioan, dar nu cu totul în chip iudaic; căci nu a fost doar în apă, ci și întru pocăință; nu a fost însă un botez în întregime duhovnicesc, fiindcă nu adaugă și „întru Duhul”. Botează și Iisus, însă în Duhul. Acesta este botezul desăvârșit. Și cum nu este Dumnezeu - ca să mă fac eu puțin prea îndrăzneț — Cel prin care tu Dumnezeu te vei face? Cunosce și un al patrulea botez, botezul muceniciei și al sângelui, cu care Însuși Hristos S-a botezat, care cu atât este mai vrednic de cinstire, cu cât nu mai este întinat de păcate ulterioare. Cunosce chiar și un al cincilea, botezul lacrimilor; însă este unul foarte ostentiv, așa cum îl vedem că face pe cel ce zice „Spăla-voi în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele așternutul meu voi uda (33), ale cărui „răni împuțitu-s-au și au putrezit (34), care „gârbovit și mâhnit umblă” (35), și care întoarcerea lui Manase (36) a imitat, și smerenia locuitorilor din Ninive, cea care despre primirea iertării i-a încredințat (37); acela care rostește cuvintele pe

Trecerea poporului ales prin Marea Roșie - moment istoric care simbolizează botezul creștin

care vameșul le-a grăit în templu, care mai îndreptat s-a coborât la casa sa decât fariseul cel mândru (38); acela care cu canaaneanca (39) împreună se pleacă și cere de la Hristos iubire de oameni [filantropie] și fărâmituri, mâncarea unui câine foarte înfometat.

Prin urmare, întrucât mărturisesc că omul este viețuitor primitiv de schimbare și fire curgătoare, și

acest lucru îl primesc cu bunăvoie, și mă închin Dătătorului, și-l împărtășesc și altora, și milostivirea milei ce mi-a fost dată o dăruiesc. Cunosc, dar, aceasta, că și eu sunt om neputincios, și că mi se va măsura cu aceeași măsură, cu care voi măsura (40). Tu ce spui, ce lege rânduiești, o, noule fariseu, cel curat doar cu numele (41), dar nu și cu voirea, și fiind părtaș al aceleiași neputințe predici învățăturile lui Novațian? (42). Tu nu primești pocăința? Nu dai loc plânsului? Nu verși nici măcar o lacrimă? Nici chiar tu nu ar fi bine să te întâlnești cu un astfel de judecător. Nu cinstești iubirea de oameni a lui Iisus, Care „a luat asupra-Și durerile noastre și cu suferințele noastre S-a împovărat” (43), Cel care n-a venit să-i cheme pe cei drepti, ci pe cei păcătoși la pocăință (44), Cel care dorește mai mult mila decât jertfa (45), Cel ce iartă păcatele de șaptezeci de ori câte șapte (46). Cât de fericită ți-ar fi fost înălțarea, dacă ar fi fost curată, iar nu o nebunească slavă deșartă, care rânduiește legi peste puterile omenesti și pune în locul îndreptării(47) deznădăjduirea. Căci deopotrivă rele sunt și iertarea (lăsarea) fără înțeleptire, și osândirea fără de iertare; prima, cu totul frâiele libere lăsând, iar a doua, ducând la o prea puternică sugrumare. Arată-mi curăția ta și voi primi nemăsurata ta trufie. Acum însă mi se pare că nefiind încă deplin rănit, introduci în cele ale tale ceea ce este de netămăduit. Nici pe David cel ce se pocăiește nu-l primești, cel care și harisma procească a păstrat-o prin pocăință? (48) Nici pe Petru, marele Apostol, care a pățimit un lucru omenesc în vremea mântuitorilor Pătimiri? (49) Iisus l-a primit, iar prin întreita întrebare și prin mărturisirea întreită a vindecării întreita lepădare (50). Sau poate nu-l primește nici pe Cel ce prin sângele Său S-a desăvârșit și pe Petru l-a iertat? Și acesta este o pildă de nerușinare din partea ta. Nici pe acela care a călcat legea în Corint? (51). Pavel îl primește, întărind dragostea, fiindcă a văzut îndreptarea și pe pricinuitorul ei, „pentru ca să nu fie copleșit de prea multă întristare unul ca acesta” (52)!. Nici văduvei tinere nu-i îngădui a se recăsători, care din pricina vârstei ei lesne poate fi luată în robie de păcat. Pavel (53) însă a îndrăznit acest lucru, căruia, în acest caz, tu i te faci învățător, de parcă ai fi ajuns până la al patrulea cer și într-un alt rai, și ai fi auzit cuvinte de negrăit (54) cu mult mai mult decât Pavel și un mai mare număr de oameni ai fi câștigat pentru Evanghelie?

Dar acestea [păcatele] nu se fac după botez, spune cineva. Unde este dovada acestui lucru? Fie arată-mi dovedirea, fie atunci nu mai osândi. Dacă lucrul nu este limpede, atunci să biruiască iubirea. Însă Novațian, vei spune, nu-l primește pe cel ce a căzut [s-a lepădat] în timpul prigoanei. Și ce înseamnă aceasta? Dacă nu s-a pocăit, atunci are dreptate. Nici eu nu-i primesc pe cei ce nu se pocăiesc, sau nu o fac în chip drept, necumpănind răutatea [trecută] printr-o îndreptare pe potriva aceleia; iar atunci când îi primesc, îi dau fiecăruia dintre ei locul cuvenit. Dacă însă nu-i primește (55) pe cei ce prin lacrimi s-au topit cu totul (56), nu-l voi imita. Și de ce ar trebui să constituie lege pentru mine ura de oameni lui Novațian, care lăcomia de avuție [pleonexia], a doua închinare la idoli (57), nu a condamnat-o, dar curvia a condamnat-o foarte aspru, de parcă el ar fi netrupesc și imaterial? Să ne spuneți, dar, ce cuvinte sunt acestea? Veniți aici, împreună cu noi, oamenii, ca împreună să-L, slăvim pe Domnul! Niciunul dintre voi să nu îndrăznească a spune, chiar dacă are o foarte mare încredere în sine: „Dă-te înapoi, nu te apropia de mine, căci eu sunt curat” (58) sau; „Cine este ca mine?”. Dați-ne și nouă din strălucirea voastră. Însă nu vă lăsați înduplecați? Atunci vom plânge pentru voi, pentru a vă îndupleca. Așadar, aceștia, de voiesc, să urmeze calea noastră și a lui Hristos, iar dacă nu voiesc, atunci să-și vadă propria lor cale. Poate că aceia vor fi botezați prin foc, ultimul fel de botez, cel mai ostentiv și mai îndelungat, care materia ca pe o iarbă o arde și mistuie toată deșertăciunea răutății.

Noi, dar, să cinstim astăzi Botezul lui Hristos, și în chip frumos să prăznuim, nu cu dezmierdări trupesti, ci duhovnicește să ne veselim. Așadar, în ce chip să ne desfătăm? „Spălați-vă și curățiți-vă” (59). De va fi păcatul vostru precum cârmăzul (roșu), să vă înălbiți precum zăpada; dacă sunteți roșii și oameni plini de sânge, precum albeața lânii să ajungeți” (60). Negreșit să vă curățiți, și să vă îngrijiți a vă curăți. Căci de nimic altceva nu Se bucură Dumnezeu ca de îndreptarea și mântuirea omului, pentru care tot cuvântul[ă] fost rostit și toată taina a fost dată; pentru ca să se facă în lume (61) precum luminătorii, dăruind putere de viață celorlalți oameni. Pentru ca să vă înfățișați ca lumini desăvârșite ale Marii Lumini, și pe Aceea s-o imitați în călăuzirea luminoasă, mai curat și mai deslușit fiind luminați de Sfânta Treime, a Cărei lumină a unei singure Dumnezeiri astăzi ați primit-o, cu

măsură, în Hristos Iisus Domnul nostru, a Căruia este slava, cinstea și puterea în vecii vecilor. Amin.

**Sfântul Grigorie de Nazians,
fragment din Cuvântul al XXXIX-lea la Sfânta Lumină
(Bobotează), în vol. Cuvântări Praznicale și Morale**

Note: (1) Cf. Mt. 2, 1; (2) Cf. Lc. 2,9; (3) Cf. Lc. 2, 13; (4) Cf. Lc. 2, 36; (5) Vezi și In 1, 11. Sfântul Grigorie Teologul se gândește aici la Domnul, care a intrat în templu „întru ale Sale”, „în chip străin”, adică prin firea Sa omenească, pe care, străină fiind față de firea Sa dumnezeiască, a slăvit-o prin unirea celor două într-o singură Persoană; (6) Cf. Mc. 1, 6-8; (7) În Biserica primară, Sfântul Botez se mai numea și „luminare”, din pricina harului luminător al Duhului, pe care creștinul îl primea la Botez. Iar harul este lumina care-l va conduce apoi pe credincios la înțelegerea tainelor credinței (n. tr.); (8) Cf. Pilde 26, 11; (9) Cf. Mt. 3, 14; (10) Cf. Mt. 11,11; (11) Cf. Col. 1, 15; (12) A se vedea momentul spălării picioarelor ucenicilor de către Domnul, atunci când Petru a refuzat la început să primească a-i fi spălate picioarele de către Învățătorul Hristos, dar ulterior, când a auzit de la El „dacă nu te voi spăla, nu vei avea parte cu Mine”, a spus: „Doamne, nu numai picioarele, ci și mâinile și capul” (In 13, 9); (13) Mt. 3, 14; (14) Mt. 3, 15; (15) Cf. Mt. 3, 12; (16) Cf. Mt. 3, 10; (17) Cf. Mt. 3, 10; (18) Cf. Mt. 10, 34; (19) Cf. Mt. 10, 35; (20) Cf. Lc. 3, 16; (22) Cf. Mt. 11,9; (23) Cf. Fc. 3, 24; (24) Cf. Mt. 3, 17; (25) Cf. Lc. 3, 22; (25) Cf. Fc. 8, 10; (26) Cf. Mt. 13, 31; (27) Cf. Zah. 4,7; (28) Cf. Iov 3, 8; 40, 25, Is. 27, 1. Despre leviathan a se vedea articolul corespunzător din Enciclopedia religioasă și morală greacă, vol. 8, coll. -171. (29) Cf. In 1,29; (30) Cf. Mt. 13, 46; (31) Cf. Ieș. 14, 23; (32) Cf. I Cor. 10,1; (33) Ps. 6,7; (34) Ps. 37, 6; (35) Ps. 37,7; (36) Cf. II Paral. 33, 13; (37) Cf. In 3,5; (38) Cf. Le. 18, 13; (39) Cf. Mt. 15, 22; (40) Cf. Mt. 7, 2; (41) Numele de fariseu înseamnă „cel ce se deosebește de ceilalți”, „cel curat”; (42) Novatos, Navatos sau Novațian a fost un eretic care a trăit și a propovăduit în veacul al III-lea. De origine a fost din Africa, de unde a venit în Roma,

unde a primit botezul și apoi a fost hirotonit diacon și preot. Deși la început a fost moderat în ceea ce privește problema primirii celor „Căzuți” (a celor ce au jertfit idolilor în perioada persecuțiilor pentru a scăpa de martiriu), încet-încet însă s-a îndreptat spre gruparea radicală, separându-se de Biserică și ulterior fiind proclamat de către adepții săi episcop schismatic al Romei. Novațian și adepții săi respingeau acordarea iertării, nu numai celor căzuți, ci și tuturor acelor care săvârșiseră păcate grele după botez. Ei au creat în Roma schisma novațiană, care s-a întins și în alte regiuni ale Imperiului; (43) Is. 53, 4; (44) Cf. Lc. 5, 32; (45) Cf. Os. 6,6; (46) Cf. Mt. 18, 22; (47) Întâlnim în acest pasaj un exemplu elocvent de legalism radical, rupt de realitate, dar și de pilda oferită de Mântuitorul Însuși în privința iertării. Adeptul unei astfel de perspective legiferează porunci peste firea omenească, din pricina cărora i se refuză celui păcătos îndreptarea prin pocăință, iar prin proclamarea lipsei de iertare îl împinge pe acela într-unul dintre cele mai grave păcate, așa cum este socotită deznădejdea [n. tr.]; (48) Cf. II Rg. 12, 13; (49) Cf. Mt. 26, 70; (50) Cf. In 21, 15-17; (51) Este vorba despre desfrânatul din Corint. În jurul acestui caz, la care se referă Apostolul Pavel, s-a creat o întregă dispută când s-a propus reprimirea aceluia în comunitatea creștinilor. A se vedea I Cor. 5, 1-3; (52) II Cor. 2, 7; (53) Cf. I Tim. 5, 14; (54) După cum este binecunoscut, Apostolul Pavel a fost răpit până la al treilea cer, precum el însuși mărturisește, și a auzit „cuvinte de negrăit” (II Cor. 12, 2-4); (55) Este vorba de ereticul Novațian sau un adept al acestuia cu care Sfântul Grigorie Teologul poartă un dialog imaginar [n. tr.]; (56) Aceștia sunt cei ce prin adevărata pocăință s-au topit în întregime, topind prin harul lacrimilor răutatea păcatului. Iar în urma topirii păcatului, ei au dobândit iertarea și au fost reprimiți în sânul Bisericii de către Hristos, Mântuitorul lumii [n. tr.]; (57) Cf. Ef.2,5; (58) Is. 65,5; (59) Is. 1, 16; (60) Is. 1, 18; (61) Cf. Filip. 2, 15.

GÂNDUL ZILEI

„Curgerile Iordanului, pe Tine Izvorul te-au primit și Mângâietorul în chip de porumbel S-a pogorât. Plecatu-Și-a creștetul, Cel ce a plecat cerurile. Strigat-a și a zis lutul către Ziditorul: Ce-mi poruncești cele ce sunt mai presus de mine? Mie îmi trebuiește Botezul tău. O Cela ce ești fără de păcat: Hristoase Dumnezeul nostru, slavă Ție”.